

הרב נתנאל ברקוביץ שליט"א

זמן בשטרות

בשו"ע חו"מ סי' מג' א' פסק וז"ל "כותבין בשטר זמן הלוואה כדי שנדע מאיזה לקוחות יטרופן שהלקוחות שקנו קודם זמן הלוואתו אינו יכול לטרופן מהם ואם לא כתב בו זמן כשר לגבות בו ממנו אבל אינו יכול לטרופן מהלקוחות שיכולים לומר קנינו קודם להלוואתך וכו' " עכ"ל.

ובב"י כתי' דמקור דיי"ז הוא בגמ' ב"מ ז' ע"ב דאמרין התם ז' ע"א "תי"ר שניים אדוקין בשטר מלוה אומר שלי הוא ונפל ממני ומצאתיו ולוה אמר שלך הוא ופרעתני לך [ויש גורסים או שלי ופרעתני וכ"כ ברי"ף וברא"ש וברש"י שעל הרי"ף גרס שלך היה ופרעתני לך] יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי רשב"ג. אומר יחליקו נפל ליד דיין לא יוציאנו עולמית ר' יוסי אומר הרי הוא בחזקתו וכו' ". ועי' אמרי' שם בגמ' ז' ע"ב "אמר רבי אלעזר מחלוקת בששניהם אדוקים בטופס ושניהם בתורף אבל אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף זה נוטל טופס וזה נוטל תורף ור' יוחנן אמר לעולם חולקים ואפילו אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף והתניא זה נוטל עד מקום שידו מגעת לא צריכא דקאי תורף בי מצעי אי הכי מאי למימרא לא צריכא דמקרב לגבי חד מהו דתימא א"ל פלוג הכי קמ"ל דא"ל מאי חזית דפלגת הכי פלוג הכי א"ל רב אחא מדפתי לרבינא לרבי אלעזר דאמר נוטל טופס וזה נוטל תורף למה ליה וכי לצור ע"פ צלוחיתו הוא צריך א"ל לדמי דאמר הכי שטרא דאית ביה זמן כמה שוי ודלית ביה זמן כמה שוי בשטרא דאית ביה זמן גבי ממשעבדי ואידך לא גבי ממשעבדי וכו' " א"כ מוכח מהכא דישנה משמעות לזמן הכתוב בשטר גבי גבייה ממשועבדים או רק מבני חורין. (ולכאורה זהו המקור לדברי השו"ע אך יש לציין שהרמב"ם לא הזכיר את דברי הגמ' הנ"ל כלל להלכה והשמיטם וילי"ע מ"ט).

אך על עצם צורך כתיבת זמן בשטר כתב הגר"א בביאורו על אתר דאחד המקורות שמנייהו ילפינן דיי"ז הוא מדברי הגמ' ב"ר"ה ב' ע"א דאמרין התם במתני' "ארבעה ראשי שנים הם באחד בניסן ר"ה למלכים" ועי' אמרי' התם בגמ' "למלכים למאי הלכתא אמר

רב חסדא לשטרות דתנן שטרי חוב המוקדמים פסולים והמאוחרין כשרים" ומכאן הראה הגר"א מקור לדין כתיבת זמן בשטר.

והנה די"ז מצינו בגמ' ב"מ ע"ב ע"א "ת"ר שטר שכתוב בו ריבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הריבית דברי רבי מאיר וחכמים אומרים גובה את הקרן ואינו גובה את הריבית במאי קמיפלגי רבי מאיר סבר קנסין התירא משום איסורא ורבנן סברי לא קנסין התירא משום איסורא תנן התם שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין. מוקדמין אמאי פסולין נהי דלא גבו מזמן ראשון ניגבו מזמן שני. אמר רשב"ל במחלוקת שנויה ור"מ הוא ור' יוחנן אמר אפילו תימא רבנן גזירה שמא יגבה מזמן ראשון" עכ"ל.

חזינן מדברי הגמ' תרתי חדא דמדמינן שטר שכתוב בו ריבית לשטר מוקדם דבשניהן קנסין לר"ל הוי כר"מ. ופרש"י דקנסין היתרא אטו איסורא ואילו לר"י אזיל אפי' כרבנן אך איכא גזירה דלא יגבה מזמן ראשון. ופשיטא וברירא לכאוי דאנן דקיימא לן כחכמים לא סבירא לן אלא דלא גבי מזמן ראשון אך ודאי שמזמן שני ודאי גבי. ואף לר"ל דס"ל דהוי כר"מ דקניס היתרא אטו איסורא, נראה דלהלכה לא יסבור דקניס דלא יגבה כלל, אלא דקניס דלא יגבה מזמן ראשון, אבל מזמן שני יגבה, וא"כ לכו"ע מזמן שני יגבה.

אך חזינן מדברי הגמ' הנ"ל דלגבי גבי' מבני חורין או ממשעבדי, לכאוי ליכא בזה פלוגתא בגמ' כלל, ובמקום שאינו יכול לגבות ממשועבדים משום פסידא דלקוחות לא יגבה, אך מבני חורין יגבה מ"מ.

אולם למעיינן בדברי הראשונים בסוגיין יראה דפליגי בהכי קמאי, דשם בתוד"ה שטר מצינו דנראה לפי"ד דס"ל לרש"י דמאי דאמרינן דשטרות המוקדמין פסולים היינו דלא גבי ממשעבדי, אך לגבי ב"ח ודאי גובה. והתוס' ס"ל דאפי' מבני חורין לא גבי. וכרש"י פסק גם הרמב"ם בפרג' מהלכות מלוה ולוה ה"א, דמאי דאינו גובה היינו ממשועבדים שהרי איכא פסידא דלקוחות מהזמן המוקדם שהרי באותו הזמן הכתוב לא נשתעבדו נכסים אלו, וכן פסק בשו"ע חו"מ סי' מ"ג סעיף ז' וז"ל "שטרי חוב המוקדמים פסולים שהרי טורף בהם לקוחות שלא כדין ולפיכך קנסו אותו חכמים ולא יגבה בשטר מוקדם אלא מבני חורין גזירה שמא יטרוף בו מזמן ראשון שהקדימו ואם יטעון הלוה פרעתי דינו כטוען כן בשאר שטרות וכו' " והוסיף שם הרמ"א "וי"א דפסול לגמרי". ופליגי, דמון המחבר דס"ל כדעת הרמב"ם ורש"י דלא גבי כלל, ומאידך דעת הרמ"א כדעת התוס' והריב"ש (הוב"ד במל"מ על דברי הרמב"ם הנ"ל) דס"ל דפסול לגמרי. ואמנם

דברי מרן המחבר בשו"ע צריכים ביאור ארוך, אך יש מתחילה לברר מהי מחלוקת הראשונים הלזו.

ועוד יש קצת לנסות להבין דאם חזינן לעיל שמקור האי דינא דבעינן זמן בשטר הוי מדינא דשטרות המוקדמים, א"כ מ"ט בדינא דשטר שאין בו זמן לכו"ע גובה מבני חורין ולא ממשועבדים וליכא מאן דאמר דנפסל לגמרי כמו שמצינו במקור הדין היינו בשטרות מוקדמים.

ונראה דהיה מקום לתרץ בפשיטות קושיא זו בסברא פשוטה דטפי גריעא לעשות דבר פגום, היינו לכתוב שטר שזמנו מוקדם, מאשר לא לעשות כלל, דהיינו לכתוב שטר בלא זמן כלל, אך לקמן אולי יתבאר עומק הדין.

והנה בספר יד המלך ביאר מחלוקת זו ואלו הם תורף דבריו. "והנה דברי תוספות האלו מורים דדעתם דאף לר"י דסבר דטעמא דמוקדמים פסולים הוא משום גזירה דשמא יגבה מזמן ראשון ג"כ אינו גובה מב"ח, ודעתם זאת הוא תמוה מאוד דבשלמא לר"ל דסבר דבמחלוקת שנויה ומתני' אתיא כר"מ דקניס היתרא משום איסורא שפיר שייך לומר לדידה דבקנס זה דהיתרא קנסו גם היתר זה שלא לגבות אף מבני חורין, אבל לר' יוחנן דלא ס"ל שום קנס כלל רק דטעמא דמתניתין דאינו גובה אף מזמן שני משום גזירה דשמא יגבה מזמן ראשון וגזירה זו לא שייך רק בגביה מהלקוחות, דיהיה גובה מלקוחות שלא כדין וכו' משא"כ לענין גביה מבני חורין איזה גזירה שייך כאן וכו' " עכ"ל. ונראה דר"ל וכן תירץ א' מבני החבורה דהאי דינא הוי קנס, דהיינו מכיוון שהקדים שטרו קנסינן ומשו"ה אינו כלל, אך לפי"ז יש לומר דלחד מ"ד איכא גזירה על הכל, ולחד מ"ד גזרינן רק על משועבדים ויל"ע.

לפי"ז גם מתורצת הקושיא מ"ט בשטר שאין בו זמן ליכא מאן דפליג, דהתם או דליכא גזירה כלל, או דאף אי נימא דאיכא גזירה אכתי ליכא בזה איסורא דניגזטור היתרא אטו איסורא שהרי לא עשה איסור או דבר שאינו הוגן וראוי כמו בהקדים שטר.

אף שגם זאת אפשר לדחות שהרי גם בהקדים שטר אפשר לומר דלא הוי איסורא שהרי איסורא הוי אם עשאו בכוונה כמו דפסק השו"ע שם בסעי' ח' דאם הקדימוהו בכוונה הרי לא גובה אפי' מב"ח, ע"כ דעד השתא מיירי דלא הוי בכוונה. (ועי' בסוגיה ובתוס' וכן בנו"כ השו"ע היאך אפשר שיקדימוהו בלא כוונה.) אך ודאי דהסוגיא מיירי בלא כוונה ואע"פ חשיב איסורא, משא"כ בשטר שאין בו זמן אפי' האי איסורא ליכה ומיושב מה שהקשינו.

אך כמבואר דחה היד המלך עצמו הסבר זה במח' הראשונים, וכן מהסוגיא נדחית אפשרות זו והדרא קושיין לדוכתא, חדא מהו ביאור מחלוקת הראשונים ועוד מהו החילוק בין שטר מוקדם לשטר שאין בו זמן למ"ד דשטר מוקדם פסול לגמרי דבהכי לא פליג.

ונראה דעוד יש להבין מה שהקשה בספר שער המשפט בחו"מ סי' מ"ג סעי' א' עמשי"כ לעיל, דפסק השו"ע בסעי' ז' דשטר מוקדם גובה בו מבני חורין ולא ממשועבדים וז"ל "ואיכא למידק מהא דכתב המחבר בר"ס נב' דשטר שנכלל בו קרן וריבית פסול שמא יבוא לגבות בו את הריבית וכ"כ המחבר ביו"ד סי' קסא' דאינו גובה בו את הקרן והוא מדברי התוס' והרא"ש דמדמי ליה לשט"ח המוקדמים הפסולים גזירה שמא יגבה מזמן ראשון עיי"ש ובשלמא התוס' והרא"ש לטעמייהו אזלי דס"ל דשט"ח מוקדם פסול לגמרי כמש"כ הרב בהגה אבל המחבר דס"ל הכא דגובה בו מבני חורין וא"נ לומר פרעתי א"כ בשטר שיש בו ריבית נמי נימא הכי דאינו פסול אלא לגבות בו ממשועבדים דבטל מתורת שטר אבל מב"ח גבי"

ועיי"ש במה שמנסה לתרץ ולחלק בגדר הגזירה, אך גם הוא סייג דבריו וכתב "וצריך ישוב" עכ"ל. [אמנם הסמ"ע שם בסימן נב הביא את דברי התוס' בב"ק ל ע"ב שכתב דבשטר מוקדם רק השטר נעשה באיסור משא"כ כאן גם ההלואה נעשתה באיסור ויש להבין דבריו, וכבר השיגו הש"ך שם דמש"כ תוס' התם הוי לדעת ר"מ אך רבנן דקיימא לן כותייהו לא ס"ל הכי.] א"כ בעיי לתרץ גם מ"ש שטר שיש בו ריבית שפסול לגמרי, משט"ח מוקדם שרק אינו יכול לגבות בו ממשועבדים.

ועוד יש להוסיף מה שכתב בערוך לנר ר"ה ב' ע"א על דברי התוס' התם ד"ה שטרי וז"ל "אבל מבני חרי גבי כתב המהרש"א אבל מפרש"י דהכא אינו מוכרח דגובה משטר זה אפילו מבני חרי אלא דהוי כמלוה ע"פ וגובה מבני חרי בלא שטר אם הודה הלוה "עכ"ל. והיינו דרצה לבאר למה כתבו התוס' דבפרק איזהו נשך כתב בקונטרס והרי גם הכא כתב כן ולכן ביאר דמהכא אין ראייה דגבי מבני חרי עיי שטר ולכן הביא מב"מ דשם כתב רש"י דמבני חרי גבי. אבל תמהתי שברש"י שם לא כתב רק שאינו טורף ממשועבדים אבל לא שגובה מבני חרי לא הוזכר שם, רק שהתוס' הביאו שם בשם ריב"ס כן בשטר שיש בו ריבית, ומשמע וה"ה בשטר מוקדם ואולי שבפ"י רש"י של בעלי התוס' היה כתוב גם ברש"י כן, אבל ממה שכתב רש"י הכא דהוי כמלוה ע"פ משמע כפירוש המהרש"א שהשטר לא נחשב ופסול לגמרי וא"כ גם מב"ח לא גובה, אמנם לפי"ז נראה סתירה בין רש"י דהכא להתם וכו' " עכ"ל.

א"כ הקשה הערוך לנר דלכאורה יש סתירה מדברי רש"י בר"ה דמשמע ששט"ח מוקדם פסול לגמרי, משא"כ ברש"י בב"מ משמע שפסול רק לגבות בו ממשועבדים אבל מב"ח גבי. ועיי"ש שרצה לתרץ דדברי רש"י בר"ה הם לשי' ר"ל, משא"כ בב"מ הוי לשי' לר' יוחנן. ונראים הדברים דחוקים שפעם רש"י יסביר כהלכתא ופעם דלא כהלכתא, ועוד מ"ט במקו"א יסביר כר"ל ובמקו"א כר"י.

והנה די"ז בשטרות המוקדמים פסולים הוי משנה בשביעית פ"י מ"ה ועל משנה זו אמרינן בירושלמי דקאי כגון שאומרים עדים שהוא מוקדם ועדי השטר אומרים שהוא אמת ולא שייך ע"ז דינא דעדים החתומים על השטר נעשו כמי שנחקרה עדותן בב"ד, כיון דעל עצם החוב אין מכחישים רק על זמן הכתוב בשטר, לא שייך בזה כמי שנחקרה בב"ד דלהוי חוזרים ומגידיים ולא יהיו נאמנים. וכן ביאר הגר"א שם בשנות אליהו ובביאור הגר"א חו"מ סי' מ"ג הנ"ל, והקשי' על זה בספר תרועת מלך סי' כ"ט וז"ל "והדברים מופלאים מה חילוק הוא סו"ס הרי הזמן נוגע לכמה דברים ולטריפת לקוחות ולמה לא הוי הגדה גם ע"ז " עכ"ל.

ונראה דאולי אפשר לבאר את הדברים באופן אחר ומרומז בחלקו בדברי הנתיה"ה סי' מח' סעי' א' עיי"ש, ושמא לפי"ז יבואו הדברים על מקומם.

דנראה דודאי טעמא דדינא דשטרות המוקדמים פסולים הוי מאי דאמרינן לעיל דהוי קנסא משום פסידא דלקוחות, אבל עדיין יש להבין מהי המשמעות לגבי השטר. ושמא יש לומר שתי אפשרויות בדבר היינו או דשטר מוקדם פסול לגמרי- וכלשון הזו מצינו לעיל בדברי כמה אחרונים, וביאור הדבר דכאשר אדם כותב שטר מוקדם כביכול אינו כותב שטר כלל שהרי מצינו דיש כמה וכמה דינים ותנאים בשטר ע"מ שיהיה לו תוקף, כמו דעת המתחייב לפי חלק מהדיעות ועוד דינים נוספים, ושמא אפשר לומר שאיכא דין נוסף דהיינו שלא יהיה מוקדם, דהוה כעין דין כזה ואי הוי מוקדם ל"ל דין שטר כלל. אך מאידך אפ"ל דאף אי הוי זמנו מוקדם אכתי רק דיני גביית חוב ע"י שטר לית לי, ה כלומר דאפי' אם השטר עצמו כשר, לגבות אינו יכול על ידו כדין גביית חוב בשטר. (כעין זאת ששטר אינו מועיל לדבר אחד ומועיל לדבר אחר מצינו במש"כ האמרי משה סי' ט"ז ועוד אחרונים דשטר קניין שכלתה קניינו היינו שאת פעולת הקניין בשטר סיים וכבר חל הקניין עדיין יכול לשמש כשטר ראייה על המכירה ויש לפלפל אי דמו דהתם בשטר כשר רק לא נצרך משא"כ הכא הוי שטר שלבר אחד אינו מהני כלל).

אך א"כ נפקא לן דאיכא תרי צדדי או דהאי שטר שזמנו מוקדם לא רק הוי שטר פסול גרידא, אלא לא הוי שטר כלל. ומאידך אפ"ל דאכתי חשיב שטר אך א"א לקיים בו דיני גביית חוב בשטר, שגובה רק מבני חורין ולא ממשועבדים.

ונראה דאולי לפי"ז יש מקום להסביר את מחלוקת הראשונים אי שטר מוקדם הוי שטר פסול לגמרי או דגובה בו רק מבני חורין ולא ממשועבדין. דמאן דס"ל דפסול לגמרי נראה דס"ל בגדר החסרון הכא הוא פסול ופגם בדיני הגדרת השטר ומשו"ה ל"ל דין שטר כלל ופסול לגמרי. משא"כ מאן דס"ל דהוי רק חסרון בדיני גביה יכול לסבור דאית ליה דין שטר לעצם הראיה (ולקמן יתבאר) אך לענין הגביה לא מהני לגבות בו כדין גביה בשטר דהיינו גם ממשועבדים.

ולענין מה שכתבנו דמאן דס"ל דמבני חורין גובה ואכתי אית ליה דין שטר וכתבנו דהוי לענין הראיה שבו על עצם ההלואה, והנה בשו"ע הנ"ל הוסיף וכתב כמש"כ לעיל וז"ל "ואם יטעון הלוח פרעתי דינו כטוען כן בשאר שטרות", וביאור הדברים נראה דבכל שטר שהמלוה בא לגבות עימו והלוה טוען פרעתי יכול המלוה לטעון שטרך בידי מאי בעי וממילא יכול לגבות בו, וזהו אולי מה שכתב השו"ע דהוי כשאר שטרות. וביאר בגדר דין זה בחידושי הגר"ח על הש"ס סי' קטו (עמ' ע"ג) דבפשיטות יש להבין דטענה זו הוי ראיה והגדת עדות בידי המלוה שהחוב לא נפרע, אך כתב שם דמלשון הר"מ לא משמע כן והסביר באופן אחר. דהיינו דכמו שאם אומר המלוה אל תפרעני אלא בעדים ואפי' אם פרע אך לא הוי בעדים ולא קיים התנאי אינו נאמן לטעון פרעתי, והנאמנות נשארת אצל המלוה שלא פרע ה"ה הכא שהשטר נמצא בידי המלוה כביכול יש לו זכות ממונית שהנאמנות אם היה פרעון או לא היא אצל המלוה כ"ז שלא נטל או קרע את השטר, והוי כמו תנאי בנאמנות על הפרעון ולא הוי כראיה גרידא, ועיי"ש במה שביאר לפי"ז דברים נוספים. וא"כ לפי"ז נראה שישנה משמעות גדולה לאותו מ"ד דאכתי אית ליה דין שטר דיכול לטעון שטרך בידי מאי בעי וזכות הנאמנות עדיין ביד המלוה, וממילא אין הלוח יכול לטעון פרעתי.

משא"כ למ"ד דהשטר פסול לגמרי ליכא כלל האי דינא והאי טענתה.

השתא דאתית להכי נראה דשמא מובן גם מה שהקשנו לעיל, דאם המקור לדין שטר שאין בו זמן שגובה רק מב"ח ולא ממשועבדים הוי שטרות מוקדמים, א"כ מ"ט ליכא למאן דאמר דפסול לגמרי. ונראה פשיטא וברירא דהאי מאן דסבר דלא גובה כלל ופסול ולית ליה דין שטר זה רק כאשר עשה שלא כהוגן וכתב שטר מוקדם ומשו"ה קנסינן ליה. אבל אם לא כתב זמן כלל ואין כאן עשיה שלא כהוגן אלא חוסר עשיה כהוגן, ע"ז יותר

קשה לומר דיהא פסול לגמרי, אלא רק שישנה בעיה שיגבה מלקוחות שלא יפסדו, משו"ה לא גבי ממשועבדים אלא רק מבני חורין וליכא מאן דפליג.

ונראה דשמה לפי"ז אפשר גם לישיב גם מה שהקשה בשער משפט דמ"ש שטר מוקדם ששיטת המחבר דגובה מב"ח ולא ממשעבדי, משטר שכתוב בו ריבית שפסול לגמרי. ונראה שהם הדברים שודאי שטר שיש בו ריבית עשה שלא כהוגן עוד יותר מאשר שטר מוקדם, וממילא הוי הצד ההפוך משטר שאין בו זמן כלל דהיינו אי בשטר שאין בו זמן אמרינן שלא עשה שום מעשה בפועל שהוי מעשה שלא כהוגן ומשו"ה א"א לפוסלו לגמרי, ובשטר מוקדם הוי שלא כהוגן במקצת שהרי הו"ל למיכתב את זמן ההלואה (אפי' לא הוי בכוונה כמבאר שם בסעיף ח' הנ"ל), בשטר שיש בו ריבית עשה בו מעשה רשעה כביכול וודאי הוי שלא הוגן וע"ז לכו"ע פסלינן את השטר לגמרי.

ואולי קצת בדוחק מיושב גם מה שהקש' הערוך לנר במש"כ רש"י בר"ה דשם מיירי בעצם יסוד הדין דזמן, ע"ז כתב רש"י דלא גובה כלל אפילו מב"ח. משא"כ בסוגיא דב"מ עב' ע"א דהתם משווינן לשטר שיש בו ריבית בזה ס"ל לרש"י התם דלא דמו לאהדדי אלא רק לא יגבה ממשועבדים אך מב"ח גובה. וביאור הדבר דבר"ה אפ"ל דלא הוי שטר כלל משום שפשטות הגמרא התם מיירי בעצם דינא דזמן בשטרות וכאשר לא מתקיים הדין לא הוי שטר, ומשו"ה פסלו לגמרי. משא"כ בגמ' בב"מ דדנים לדמותו לשטר שיש בו קנס, התם ס"ל לרש"י דלא נפסל לגמרי כמו שטר שיש בו ריבית, דלא עשה בזה מעשה גרוע וחמור כמו שטר שיש בו ריבית, ואמנם אודה ולא אבוש שתירוץ זה קצת דוחק ודמי במקצת לדוחקו של בעל הערוך לנר, והבוחר יבחר.

ונראה דאולי לפי"ז גם מיושבים דברי הגר"א והירושלמי שהובאו במה שכתב התרועת מלך הנ"ל, דעל הזמן לא חשיבי כחוזרים ומגידיים אלא רק על ההלואה גופא, ושמה יש לומר דס"ל דזמן אפי' מוקדם אינו פוסל את עצם השטר לגמרי ומשו"ה כביכול לא חשיב מעצם העדות, שאל"כ הו"ל לפסול את השטר לגמרי, וא"כ אפ"ל דבזה לא חשיבי חוזרים ומגידיים. משא"כ בגוף השטר ודאי חשיבי חוזרים ומגידיים ונפ"מ אי אמרי' בהו נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד.

וכן מבוארת לפי"ז המחלוקת בסי' מח"אי שטר שנמחל שיעבודו פסול לגמרי כדעת הט"ז והש"ך שם, או רק דאינו גובה בו ממשעבדי כדעת הסמ"ע, דבגמ' ב"מ יז' ע"א מדמינן שטר מוקדם לשטר שנמחל שיעבודו.

נפ"מ נוספת מצאתי לאח"ז במה שכתב בקצוה"ח סי' פג' ס"ק ה'-דאית מאן דסבר דאע"פ שקיימא לן דלא אמרינן מיגו להוציא ממון, אך כאשר איכא שטר אמרינן מיגו

להוציא. ולפיי"ד תליא גם בהכי דאי הוי שטר פגום שמא אכתי אפשר לומר עדיין מיגו להוציא, דאע"ג שהוי שטר פגום אכתי שם שטר עליו, משא"כ אי נימא דלא הוי שטר כלל אזי ודאי א"א למימר ביה מיגו להוציא.

וא"כ לפי דברינו מיושבות כל הקושיות דלעיל, וכן מובנת מהי מחי הראשונים הנ"ל והכל בא על מקומו בשלום.